

maken, dat de onderwijsvernieuwing de Tuinbouw voorbij zal gaan, wel uit de droom hebben geholpen. Zolang er nog zoveel zelf-critiek is en zoveel nieuwe wegen worden gewezen, zal de tuinbouwer met gerustheid zijn kinderen aan onze onderwijsinstellingen kunnen toevertrouwen.

Ir H. F. WATERSCHOOT, Tuinbouwkundige bij het Laboratorium voor Tuinbouwplantenteelt, nam ons in de laatste voordracht van de openingsbijeenkomst mee naar Indonesië, om iets te laten zien van de tuinbouw en het tuinbouwkundig onderzoek aldaar. Deze voordracht heeft nog weer eens aangetoond welke ontzaglijk uiteenlopende bedrijfstypen en problemen op onze tegenwoordig zo klein geworden aarde te vinden zijn. Aan de integratie van werelddelen zijn wij voorlopig nog niet toe!

In de vooravond van de eerste dag werden twee geïmproviseerde excursies gehouden. Onder de beproefde leiding van prof. WELLENSIEK bezichtigde één groep, die zich „volgens de plannen” in vieren splitste, de tuin van het Laboratorium voor Tuinbouwplantenteelt. De onderzoekingen, die hier worden verricht, sluiten prachtig aan bij, of beter, zijn het uitgangspunt voor veel onderzoek dat door de instellingen van Tuinbouwkundig Onderzoek wordt uitgevoerd. Fundamenteel toegepast onderzoek is er misschien een goede naam voor.

Dr DE FLUITER, gastmedewerker van het I.P.O., bracht de geïnteresseerden in de aardbeicultuur in bewondering voor de prachtige wijze waarop hij de verschillende aardbeiviren heeft ontward. De duidelijke symptomen zullen de deelnemers aan deze excursie lang bijblijven.

In het nu volgende gedeelte zullen de drie sectievoorzitters hun indrukken van deze Tuinbouwdagen weergeven.

SECTIE I. SOCIAAL-ECONOMISCHE PROBLEMEN

Met voldoening kan worden geconstateerd, dat de keuze van de binnen deze sectie te behandelen onderwerpen er toe heeft geleid, dat — in het algemeen ge-

Bij de opening werd de rede van de Directeur van de Tuinbouw met veel belangstelling gevolgd

sproken — een behoorlijk samenhangend geheel is ontstaan. Wanneer ik in een slagzin de essentie van het in deze dagen besprokene zou moeten aangeven, zou ik kunnen zeggen, dat we de hand in eigen boezem hebben gestoken; wij hebben de onvolkomenheden en de bezwaren, welke de sociale en economische structuur van onze afzonderlijke tuinbouwbedrijven en onze tuinbouwgebieden als geheel aankleven en die de welvaart van onze tuinders verlagen en de kostprijs van onze tuinbouwproducten verhogen, duidelijk onder ogen gezien.

In de eerste inleiding heeft de heer BEUNDER ons op duidelijke en levendige wijze gewezen, waar we moeten zoeken. In zijn beschouwing over de doelmatigheid van het distributieproces van groenten en fruit heeft hij ons trachten aan te tonen, dat de veel geuite klacht over de te grote marges tussen de prijs, die de producent ontvangt en die, welke de consument moet betalen, in het algemeen gesproken, in wezen niet gerechtvaardigd is; de hoge distributiekosten zijn in de eerste plaats een gevolg van de grotere afstand tussen producent en consument, die door de toegenomen arbeidsdeling en specialisatie in onze samenleving is ontstaan en die slechts ten koste van tijd en geld kan worden overbrugd. Slechts als secundaire oorzaken kunnen misschien enkele vermijdbare onvolkomenheden worden genoemd.

De onuitgesproken conclusie van het betoog van de heer BEUNDER was dus feitelijk, dat de tuinder, voor zover hij zoekt naar verbetering van zijn positie door veranderingen in de sociale en economische structuur, niet in de eerste plaats moet kijken naar andere groepen, maar naar eigen groep.

De inleiding van ir STADHOUDERS illustreerde duidelijk, welke enorme welvaarts tekorten ontstaan door de ongunstige sociale en economische structuur in één van

Prof. dr E. W. Hofstee

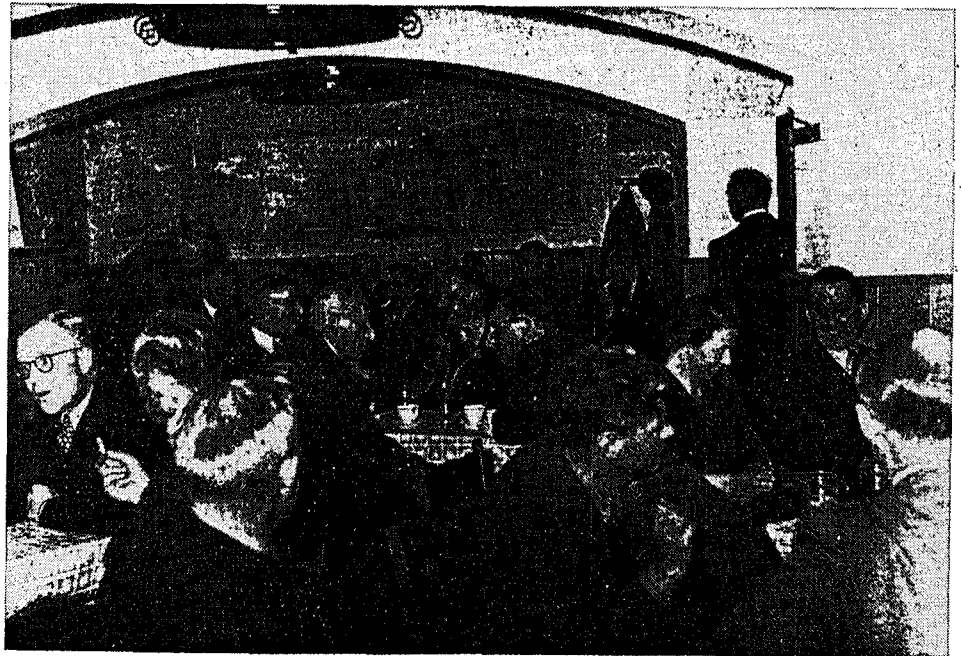
Met onverminderde belangstelling werd naar de slotredevoering geluisterd, hoewel zich bij sommigen wel een zekere vermoeidheid deed gelden

onze belangrijkste tuinbouwgebieden, nl. de „Venen”. Hij constateerde voor dit gebied voor de gezinsbedrijven — die de overgrote meerderheid van de bedrijven vormen — een gemiddeld arbeidsinkomen per volwaardig meewerkend gezinslid van f 1 200,—, terwijl, naar ik meen, o.a. uit het door mijn afdeling in Huissen ingestelde onderzoek blijkt, dat op een normaal, goed geleid tuinbouwbedrijf van behoorlijke grootte, een arbeidsinkomen per hoofd van f 2 500,— als geenszins buitensporig moet worden beschouwd. Oorzaken zijn o.a. te kleine en te weinig intensieve bedrijven (te weinig glas), het vasthouden van te veel kinderen in het bedrijf, een ongunstig assortiment van gewassen en daardoor een ongunstige arbeidsfilm, terwijl ook de grond hier en daar te wensen overlaat. Interessant was, dat ir STADHOUDERS er in slaagde langs statistische weg te laten zien, van hoe grote betekenis ook de persoonlijke kwaliteiten van de tuinders zijn.

Een intermezzo vormden in zekere zin de inleiding van de heer DRAGT over de juridische bedrijfsvoorlichting en de daarop volgende discussie, waarin de vraag aan de orde kwam of het wenselijk is, dat de tuinbouwvoorlichtingsdienst de juridische voorlichting opzettelijk en doelbewust ter hand neemt. De conclusie van de vergadering was dat dit niet moet gebeuren, doch dat het in de praktijk onvermijdelijk en ook nuttig is, dat de voorlichtingsdienst als vertrouwd raadgevend orgaan van de tuinder deze, waar nodig, bij moeilijkheden van juridische aard wegwijs maakt en dat de Dienst vaak goed werk kan doen door te bemiddelen in allerlei conflicten, waarbij belangen van tuinders zijn betrokken.

Tijdens de avonduren werden in de bierkelder van „De Tien Zilverlingen” nieuwe contacten gelegd en vele ervaringen uitgewisseld

De voordracht van dr RIETSEMA bracht de vergadering weer midden in de problemen, die rechtstreeks de welvaart van de tuinder raken. Uitgaande van de werkhypothese, dat een agrarische bedrijfsvorm zich ontwikkelt bij een bestaande gunst voor deze bedrijfsvorm en/of de ongunst voor andere bedrijfsvormen, heeft hij het ontstaan en de ontwikkeling van de verschillende tuinbouwgebieden in Noord-Holland verduidelijkt. Eén der conclusies, die uit het onderzoek van dr RIETSEMA moeten worden getrokken, is, dat het vrije spel der maatschappelijke krachten geenszins de garantie biedt, dat de tuinbouw daar terecht komt, waar deze, gezien de kwaliteit van de grond en andere vestigingsfactoren, de gunstigste resultaten belooft; integendeel, de spontane ontwikkeling leidt er veelal toe, dat de tuinbouw onder relatief ongunstige omstandigheden moet werken.

Ir VAN SOEST gaf een beeld van het fruitteeltbedrijf. Ook in deze bedrijfstak doen zich, ondanks de in vele opzichten gunstige ontwikkeling in de laatste jaren, belangrijke problemen voor. Van belang is ook hier o.a. het vraagstuk van de meest gewenste bedrijfsgrootte. Opmerkelijk is hetgeen ir VAN SOEST mededeelde over de noodzakelijke vernieuwing van de fruitteeltbedrijven, waardoor een regelmatige aanplant in de komende jaren nodig zal blijven, willen wij de fruitproductie op het bestaande peil handhaven. Thans laat deze vernieuwing zowel naar de omvang als naar de wijze, waarop ze plaats vindt, te wensen over.

Dr ir VAN DEN MUIZENBERG besprak het vervoer in de tuinbouw. Van de arbeidstijd in de tuinbouw wordt 1/4 aan het vervoer besteed. Dit vervoer geschiedt voor een groot gedeelte nog ondoelmatig en er kan nog in sterke mate op worden bezuinigd. In geld uitgedrukt, schatte dr ir VAN DEN MUIZENBERG de te realiseren jaarlijkse besparing op f 5 000 000,—. Verschillende mogelijkheden om tot besparing te geraken, werden door hem aangegeven.

De Heer SCHEER besprak tenslotte de financiering van de tuinbouw. Op het ogenblik liggen de grootste moeilijkheden bij de financiering van wat hij aanduidde als de roerende, duurzame activa (machines, werktuigen, etc.), waarvoor thans feitelijk geen passende financiering bestaat; hierdoor wordt o.a. de mechanisering van de bedrijven in sterke mate belemmerd. Hij meent een oplossing te hebben gevonden in de stichting van een waarborginstituut, waarin zowel overheid als bedrijfsleven zouden moeten deelnemen. Dit instituut zou credietaanvragen moeten beoordelen en zich garant moeten stellen voor de, na goedkeuring van de aanvraag door de boerenleenbanken te verstrekken credieten. Het bezwaar dat deze roerende activa geen onderpand kunnen vormen voor een te verstrekken crediet enerzijds en de geringe geneigdheid van de boerenleenbanken, vooral sedert de crisis der dertiger jaren, om op basis van persoonlijke borgstelling crediet te verschaffen anderzijds, zouden op deze manier kunnen worden opgeheven.

Conclusie. Na deze korte samenvatting van de inleidingen, moge ik nog in enkele woorden mijn persoonlijke indruk en een persoonlijke conclusie weergeven. Ik ben zeer versterkt in mijn overtuiging, dat voor onze tuinbouwende bevolking grote welvaarts tekorten ontstaan door de fouten en onvolkomenheden in de sociale en economische structuur van onze tuinbouwgebieden. Zonder daarmee iemand een verwijt te willen

maken, stel ik er prijs op ronduit te verklaren, dat, naar mijn mening, aan deze kwesties nog lang niet genoeg aandacht wordt besteed. Door doeltreffende voorlichting en doeltreffend ingrijpen op dit gebied, zijn zeer grote verbeteringen in de welvaartstoestand van onze tuinders te verkrijgen en kan de kostprijs van onze tuinbouwproducten aanzienlijk worden verlaagd. Men zal zich m.i. bij de consulentschappen nog veel meer met deze vraagstukken dienen bezig te houden. Hiervoor zal echter in de eerste plaats nodig zijn, dat wij de consulenten en hun medewerkers de wapens in handen geven, waarmee zij deze kwalen te lijf kunnen gaan. Voor het smeden van deze wapens is nodig onderzoek, onderzoek en nog eens onderzoek. Ik weet, dat degenen, die zich onder de Directeur van de Tuinbouw bezig houden met deze vraagstukken, het met deze opvatting eens zijn en dat ook bij de Directeur zelf de nodige belangstelling aanwezig is, zodat ik dus goede hoop heb, dat we wel verder zullen komen. De problemen zijn echter urgent en het is hoog tijd, dat ze met alle kracht worden aangepakt. Ik onderschat niet de betekenis van het technische onderzoek en ik geloof dan ook niet, dat ik mij schuldig maak aan vak-chauvinisme, wanneer ik de mening uitspreek, dat het sociale en economische onderzoek voor de ontwikkeling van onze tuinbouw thans minstens even belangrijk is en zeker even belangrijke resultaten belooft als het technische onderzoek. Ik wil er hierbij de nadruk op leggen, dat, naar mijn mening, niet alleen de economische, doch ook de sociologische problemen de volle aandacht verdienen. De tuinder is geen homo-economicus, maar een levend mens. Ook als hij zijn werk als tuinder doet, als hij zijn bedrijf

Op het laboratorium voor entomologie demonstreerde dr de Fluiters de verschillende aardbeiviren

leidt en beheert, doet hij dat als levend mens en slechts wanneer wij hem als levend mens leren kennen en begrijpen, kunnen wij bereiken, dat hij als tuinder het hoogste presteert.

Tenslotte moge ik nog de hoop uitspreken, dat bij de ontwikkeling van het onderzoek op dit terrein een regelmatig en goed contact tussen de Directie van de Tuinbouw in al haar geledingen en de Landbouwhogeschool mogelijk zal blijken. De Landbouwhogeschool heeft in de laatste jaren op het terrein van de sociale en economische wetenschappen een zeer belangrijke uitbreiding ondergaan en ik hoop, dat ook onze tuinbouw hiermee zijn voordeel zal kunnen doen.

Prof. dr E. W. HOFSTEE

SECTIE II. PLANTENTEELT EN VEREDELING

Gezien de ervaring van 1949 werden de Tuinbouwdagen 1950 met enthousiasme tegemoet gezien. Dit enthousiasme werd getemperd door allerlei overwegingen in verband met andere congressen, met de vakantie, met de drukte van het buitenwerk. Nu de Tuinbouwdagen wederom achter ons liggen, is echter een gevoel van dankbaarheid en zelfs enigszins van voldaanheid overgebleven. Aangezien het noodlot van een sectievoorzitter hem verhindert andere sectievergaderingen dan de zijne te bezoeken, geldt deze conclusie uiteraard voor sectie II, welke onderwerpen lagen op het gebied van de teelt, inclusief de veredeling.

In deze sectie was de kwantitatieve belangstelling dit jaar aanmerkelijk geringer dan in 1949, doch doordat selectie niet alleen tot het besproken gebied behoorde, doch zich ook tot de sectiebezoekers uitstreckte, maakte de kwaliteit veel goed. Dit kwam tot uiting in de discussies, die meest op een zeer behoorlijk peil stonden en meest zeer geanimeerd waren.

Een analyse van de onderwerpen leert allereerst, dat met betrekking tot de takken van tuinbouw de groenteteelt domineerde. Naast vier inleidingen op dit gebied, was er één over sierteelt, één over champignons — omtrent welke classificatie geen eenstemmigheid heerste — en één algemeen onderwerp, dat zowel fruit- als siergewassen omvatte. Opvallend is dus de geringe aandacht aan fruitteeltproblemen. Doch ten dele wordt dit veroorzaakt door het uitvallen van één inleiding wegens ziekte, terwijl twee fruitteeltonderwerpen in andere secties werden behandeld.

Er waren drie onderwerpen, welke meer speciaal de veredeling bestreken, en vier meer speciaal over de teelt, hetgeen wel een juiste verhouding is.

Algemeen georiënteerd waren drie inleidingen, terwijl vier zich op specifieke gewassen richtten. Het aantal algemene inleidingen leek mij wat veel. Alle drie hadden gemeen, dat zij voor de beschikbare tijd te veel stof bevatten, mede omdat in alle drie naast het algemene overzicht ook eigen onderzoek werd besproken. Het zou misschien aanbeveling verdienen voortaan één onderwerp van algemene aard te bespreken en dit eventueel door verschillende sprekers te laten inleiden.

De inleidingen stonden alle op een behoorlijk plan en getuigden van enthousiasme bij de inleiders, dat zich uitte, doordat slechts twee van de vijf in de gestelde tijd